

Reducere omfanget af karakterer

Karakterer fylder meget på ungdomsuddannelser. De er et redskab til at vurdere elevernes faglige præstationer på tværs af uddannelser, og de fungerer som et pejlemærke for eleverne om, hvor deres faglige niveau ligger, og hvilke muligheder de vil have fremover i uddannelsessystemet.

Rigtig mange unge bliver stressede af karaktergivning. Der hersker et stort karakterpres blandt danske unge, som både stammer fra elevernes forventninger til sig selv og fra omgivelsernes og samfundets forventninger til de unge.

Det foreslås, at ungdomsuddannelser arbejder med at **reducere omfanget af karakterer** som løbende evaluering af førsteårseleverne.

Uddannelser kan være forpligtede til at give standpunktskarakterer og årskarakterer til eleverne.

Uddannelsesbekendtgørelserne giver imidlertid relativt frie rammer for selv at beslutte, hvordan og hvor ofte de vil give karakterer som en del af den **løbende evaluering** – dvs. karaktergivning i forbindelse med afleveringer, tests, fremlæggelser og lignende.

Karakterernes betydning for gymnasieelever

54 % af danske gymnasieelever angiver, at karakterer spiller en stor rolle for dem, og 31 % angiver, at karaktererne spiller en meget stor rolle.

Ungdomsprofilen 2014 (5)

Forsøg med færre karakterer i gymnasiet

Der har kørt flere projekter og forsøg med at reducere antallet af karakterer, fx gennemgik en 1.g klasse på Øregård Gymnasium i skoleåret 2015/2016 et forløb uden standpunktskarakterer eller karakterer for skriftlige opgaver i ikke-afsluttende fag. Klassens elever modtog evaluering og feedback i stedet. Forsøget gav rigtig gode resultater i forhold til trivsel, motivation og lyst til at lære (2).

Reducering i antallet af karakterer kan ske i forskelligt omfang, fx kan der arbejdes med feedback og evaluering af "formativ" karakter på afleveringer, tests, fremlæggelser og lignende.

"Formativ evaluering" er et begreb, der dækker over konstruktiv og fremadrettet feedback af mundtlig eller skriftlig karakter, der skal understøtte elevens faglige udvikling.

"Summativ evaluering" er modstykket, som ofte blot dækker over en karakter – et slutresultat, der ikke lægger op til udvikling og videre læringsproces.

Formativ evaluering kan suppleres med karakterer eller erstatte dem helt. Nogle elever vil måske efterlyse

karakterer for at få et indtryk af, hvilket niveau de befinder sig på, mens andre elever vil opleve det som en lettelse at få en pause fra karakterræset. Se også Danmarks Evalueringsinstituts fire bud på, hvordan der kan skabes bedre rammer for karaktergivning på gymnasierne i boksen på næste side.

Fire bud på hvordan man kan skabe en bedre læringskultur i gymnasiet

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) har udført en undersøgelse, der sætter fokus på forholdet mellem karakterer og læring på de gymnasiale uddannelser. Forfatterne bag undersøgelsen kommer med fire bud på, hvordan man kan skabe en bedre læringskultur i gymnasiet, der skaber et bedre samspil mellem læring og karaktergivning – til gavn for både elever og lærere.

1. Tydeliggør bedømmelseskriterier

EVA anbefaler, at lærerne sætter fokus på synlig bedømmelse. Tydelige bedømmelseskriterier vil bidrage til, at karakterer i højere grad kan fungere som et retvisende pejlemærke for eleverne. Lærerne kan arbejde med at synliggøre den faglige bedømmelse ved at oversætte fagets læringsmål i dialog med eleverne og inddrage eleverne i bedømmelsesprocessen, fx ved at lade dem bedømme egne eller anonyme opgaver. Det bidrager til at synliggøre læring for eleverne, når læreren sammen med eleverne sætter ord på målene for, hvad eleverne skal lære, og hvornår de har lært det.

2. Adskil øverum og prøverum

Det er vigtigt for eleverne, at der er forskel på, hvornår de "øver sig", og hvornår de bliver bedømt i undervisningen. En metode til at tydeliggøre bedømmelseskriterier over for eleverne er en klar adskillelse af, hvornår eleverne befinder sig i et øverum, og hvornår de befinder sig i et prøverum. Det kan samtidig være med til at understrege over for eleverne, at undervisningen overvejende er et læringsrum. Det kan skabe et mere trygt læringsmiljø, hvor eleverne i højere grad tør deltage, stille spørgsmål og fejle for på den måde at blive klogere.

3. Brug flere feedbackformer

EVA anbefaler, at karakterer ikke står alene, når det handler om at understøtte elevernes læring, men får følgeskab af formativ feedback. Feedbacken skal ikke kun have form som "karaktersamtaler" og centrere sig om tal, men skal snarere give plads til refleksioner om, hvad eleverne skal lære, hvordan de skal lære det, og hvordan deres progression er. Det er vigtigt, at lærere og elever arbejder med at udvikle et fælles sprog omkring læring og andre feedbackformer, så lærere og elever kan tale om elevernes videre læring uden, at det koncentrerer sig om karakterer.

4. Skab plads til fælles drøftelse af praksis

Når lærerne diskuterer karaktergivning med hinanden, foregår det ofte i uformelle sammenhænge, fx over frokostbordet. Lærerne efterspørger fælles drøftelser af praksis for karaktergivning og peger på, at fælles bedømmelsessituationer med kollegaer rykker. EVA anbefaler, at rektorer sætter systematisk fokus på det at give karakterer – frem for blot de afgivne karakterer – og at rektorerne skaber tid og rum til, at lærerne kan have fælles drøftelser om karaktergivning.

Elever om karakterer, karakterpres og konkurrencekultur i gymnasiet

"Jeg rækker aldrig hånden op i undervisningen fordi der sidder nogle i min klasse, som er sindssygt dygtige. Ikke fordi jeg ikke er dygtig, men jeg har ikke lyst til at risikere at sige noget forkert, for man har haft episoder, hvor man har sagt noget forkert. Først fordi man føler sig ydmyget, for det andet fordi man har tanken om at 'åh nej, river det her mig en karakter ned?'"

– Elev i 1.g om konsekvenser af karakterpreset.

"Ja, det der med stress, det bunder også bare i at vi hele tiden hører, at vi skal klare det så godt som muligt, have de bedste karakterer. Når man hører det hele tiden, så bliver man stresset og konkurrerer. Jeg synes, at man mister glæden ved at gå i gymnasiet. Glæden der skulle have været i et uddannelsessystem, den er bare væk. Man kan selvfølgelig have det sjovt og der er sociale arrangementer. Men rent undervisningsmæssigt er der kommet alt for meget fokus på karakterer."

– Elev i 1.g om konsekvenser af karakterpreset.

"Hvis det er dårlige kommentarer, virker det ikke lige så voldsomt, som hvis det er en dårlig karakter."

– Elev i 1.g om at få kommentarer som feedback på opgaver i stedet for karakterer.

"Det er rart at stræbe efter noget, men det er også rigtig godt at der er mindre konkurrence. [...] Folk kigger meget på karaktererne i stedet for at kigge på den kommentar de så har fået, hvilket er rigtig ærgerligt."

– Elev i 1.g om at få kommentarer som feedback på opgaver.

"Det havde jeg på min gamle skole [...]. Og jeg har altid syntes, at det fungerede vildt godt. Der er ikke rigtig nogen konkurrence om, hvem der har fået den højeste karakter. Så jeg synes, at det fungerer meget fint."

– Elev i 1.g om at ikke at få karakterer.

"[...] noget af det der stresser mig allermost er, at min klasse ikke vil supporte min uddannelse, fordi de er bange for, at det går ud over deres egen. Jeg var på tur i 10 dage og spurgte min klasse om jeg måtte få nogle noter, så jeg havde samme udgangspunkt som de andre, når jeg kom hjem fra rejsen. Det måtte jeg ikke, for de følte sig truet. Hvis jeg får en højere karakter, kan det være de får en lavere. Det skaber en syg konkurrencemind, og det er i hvert fald noget, der stresser de fleste mennesker."

– Elev i 1.g om karakterpreset og den hårde interne konkurrence om karaktererne.

Referencer

1. Nielsen AM & Lagermann LC. Stress i gymnasiet - hvad der stresser gymnasielever, og hvordan forebyggelse og behandling virker med 'Åben og Rolig for Unge'. DPU, Aarhus Universitet, 2017.
2. Øregård Gymnasium. Hentet d. 21. juli 2020 fra <https://www.oregard.dk/undervisning/karakterfrihed/>
3. Danmarks Evalueringsinstitut. Hentet d. 21. juli 2020 fra <https://www.eva.dk/ungdomsuddannelse/4-veje-bedre-laeringskultur-gymnasiet>
4. Danmarks Evalueringsinstitut. Karaktergivning i gymnasiet – en undersøgelse af, hvordan lærere giver karakterer, og hvordan karakterer påvirker elevers tilgang til læring. Rosendahls, 2016. Rapporten kan hentes her: <https://www.eva.dk/ungdomsuddannelse/karaktergivning-gymnasiet>
5. Bendtsen P, Mikkelsen SS, Tolstrup J. Ungdomsprofilen 2014. Sundhedsadfærd, helbred og trivsel blandt elever på ungdomsuddannelser. Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet, 2015. Rapporten kan hentes på <https://www.sdu.dk/da/sif>.